

- 12.Ермолов М.О. Чем отличается конкурентоспособность фирмы от конкурентоспособности товара / Ермолов М.О. – М.: Мысль, 1990. – 320 с.
- 13.Туристична галузь України впродовж 2012 року [Електронний ресурс] // Урядовий портал – 2012. – Режим доступу: URL: <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish>.
- 14.Грибов В. Экономика предприятия [Электронный ресурс] / В. Грибов, В. Грузинов. – Режим доступа: URL: <http://www.inventech.ru/lib/predpr/predpr0042>.
- 15.Шинкаренко В.Г. Управление конкурентоспособностью предприятия / В.Г. Шинкаренко, А.С. Бондаренко. – Х.: ХНАДУ, 2003. – 186 с.
- 16.Петрова Н.Б. Інноваційний менеджмент у прикладах і завданнях / Петрова Н.Б., Мушинська Н.Ю., Чеканова Л.Г. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 248 с.
- 17.Проблемы конкурентоспособности гостиничного хозяйства [Электронный ресурс] / Е.И. Михайлова // Экономика и финансы – 2010. Режим доступа: URL: <http://http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2010/econom/109-SevNTU/109-01.pdf>
- 18.Гостиничный рынок Украины: проблемы роста [Электронный ресурс] // Сайт Гостиничный и ресторанный бизнес «Незабаром». – 2012. – Режим доступа: URL: <http://www.nezabarom.ua/hotel-business/publications/hotel-ukraine>.

Отримано 04.03.2013

УДК 331.103

С.А.АЛЕКСАНДРОВА, канд. пед. наук, А.С.ГВОЗДИК

Харківська національна академія міського господарства

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ

Розглядаються актуальні проблеми підготовки спеціалістів для підприємств індустрії туризму в Україні.

Рассматриваются актуальные проблемы подготовки специалистов для предприятий индустрии туризма в Украине.

The article deals with topical issues of training for enterprises of the tourism industry in Ukraine.

Ключові слова: фахівці індустрії туризму, туристська освіта, кадрова проблема, ринок туризму, підготовка кадрів.

В останні роки у професійній туристській освіті спостерігаються процеси, спрямовані на підвищення її якості (інтеграція, диверсифікація, уніфікація). Це обумовлено, передусім, зростаючим попитом на туристські послуги нового покоління, і, як наслідок, необхідністю підготовки для туристської галузі конкурентоспроможних фахівців, які володіють низькою професійно важливих знань, умінь, навичок, особистісних якостей.

За оцінками експертів ЮНЕСКО (Т. Г. Проценко), туризм може стати провідною галуззю світової економіки, що сприятиме розвитку локальних економік, міжкультурної комунікації та формуванню толерантного суспільства [1]. Всесвітня туристська організація (ВТО) прогно-

зує подальше зростання туристичного потоку до 1,6 млрд. осіб у 2020 році [2].

Розвиток туризму в Україні, як чинник формування економіки держави, зумовлює необхідність створення галузевої системи підготовки та підвищення кваліфікації туристських кадрів, яка б забезпечувала підприємства туріндустрії фахівцями, здатними працювати індивідуально і продуктивно в умовах конкуренції.

Враховуючи те, що нинішня система професійної підготовки фахівців туризму в Україні значною мірою не відповідає вимогам, які висувуються підприємствами-роботодавцями в умовах ринкової економіки, тема дослідження є актуальною та доцільною.

Вивченню питань підготовки фахівців туристської індустрії присвячено велика кількість наукових праць вітчизняних та закордонних дослідників В. Андрущенка, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Федорченка [3-8]. Більшість авторів вважають найбільшою проблемою слабку практичну підготовку студентів. Це підтверджують і результати опитування керівників підприємств тур індустрії. Більшість з них (93%) зазначили неготовність випускників вищих навчальних закладів (ВНЗ) приступити до повноцінного виконання професійних обов'язків на робочому місці [9].

Метою дослідження є виявлення та аналіз найбільш актуальних сучасних проблем підготовки кадрів для підприємств туристської індустрії.

Передусім, слід зазначити, що для України фундаментальна туристська освіта є відносно новою сферою освіти, адже упродовж тривалого часу вищі та середні навчальні заклади України не готували спеціалістів для туристської галузі. Донедавна фахівців для готельного і ресторанного бізнесу в Україні готував єдиний в цій області Київський технікум готельного господарства, відкритий за часів СРСР в 1979 р. Підготовка фахівців за напрямом «Туризм» була узаконена постановою Кабінету Міністрів України лише в 2002 р. Незабаром з'явилися відповідні спеціальності, у тому числі «готельне господарство» і «ресторанна справа». На сьогоднішній день підготовку кадрів для сфери туризму та готельного господарства здійснюють 146 вищих навчальних закладів. Поряд із цим, існує низка проблем щодо якості підготовки фахівців. Це обумовлено як недоліками у законодавстві (наприклад і досі відсутній закон «Про готельну індустрію»), так і певними труднощами у підготовці фахівців.

За даними державної служби туризму і курортів, в туристській галузі України в цілому зайнято 0,1% економічно активного населення. Для порівняння, наприклад, у Великобританії – 10,3%. У цілому ж у сві-

ті в туристському і готельному бізнесі зайнято понад 8% працездатного населення, а за прогнозами очікується зростання цього показника до 9% і більше [6].

Станом на початок 2012 р. у туризмі в Україні (туроператори і турагенти) фактично зайнято близько 35 тис. осіб, ще 120 тис. працюють у готелях, будинках відпочинку, мотелях та ін. Поряд із цим, у навчальних закладах за різними формами навчання щорічно випускають близько 6500 фахівців, серед яких близько 40% – фахівці з готельного господарства [10]. Світова практика свідчить про недостатню кількість фахівців готельного господарства у порівнянні з пропозицією робочих місць у цій галузі на ринку праці.

Щодо турфірм, то ще кілька років тому більшість з них не вважали проблему підбору персоналу глобальною – наявність гуманітарної освіти та певні особистісні якості (комунікабельність, здатність до навчання тощо) давали непогані шанси тим, хто йшов в цей бізнес. Але сучасна ситуація, яка характеризується значним ростом суб'єктів туристичного ринку, вимагає наявності високопрофесійних кадрів.

На сьогоднішній день склалася така ситуація: після закінчення навчання вчорашні студенти стикаються з проблемою працевлаштування, адже однією з обов'язкових умов, яку висувають роботодавці – це наявність досвіду роботи. Студенти, володіючи лише теоретичними знаннями, не вміють поводитися з системами бронювання, не володіють комерційними навичками, не знайомі з формами бланків, які використовуються в туризмі, погано орієнтуються в професійній термінології тощо. У свою чергу туристи стають все більш освіченими і вимогливими. Рівень їх уявлень про сервіс, вимоги до відпочинку і навіть знання географії, іноземних мов іноді значно вище, ніж у випускників ВНЗ. У такій ситуації більшість керівників туристських компаній і інфраструктурних об'єктів при відборі потенційних співробітників, орієнтуються не на наявність спеціальної професійної освіти, а на рівень ерудованості, наявність знань з географії, іноземних мов, певних особистісних якостей.

Низький ступінь співробітництва між закладами професійної туристської освіти та підприємствами галузі не дає можливості становлення не лише високоякісної теоретичної, а і практичної сторони освіти. Недостатність практичних навичок випускників гальмує розвиток туристської сфери, оскільки підприємствам необхідно проводити навчання співробітників вже на робочому місці, витрачаючи не лише час, а й кошти. У свою чергу, вищі навчальні заклади зацікавлені в тому, щоб їхні випускники були конкурентоспроможними на ринку праці, оскільки це є показником якості підготовки окремого закладу та вагомою підставою для майбутнього співробітництва між підприємством-роботодавцем та закладом освіти.

Фахівці, які закінчили вищі навчальні заклади, мають нести в виробництво прогрес, сучасні методи обслуговування, креативність, але в дійсності цього, як правило, не відбувається.

Основна проблема криється у відірваності навчального процесу від сучасних методів роботи готелів, ресторанів і туристських фірм. Навчальний процес значно відстає від дійсності, особливо від сучасного світового досвіду.

Досвід підготовки кадрів туристської сфери у країнах Західної Європи та Північної Америки набагато більший, ніж у країнах Східної Європи, в тому числі й в Україні. Існує багато всесвітньо відомих закладів, таких, як: Інститут гостинності й туризму Le Monde у Греції, Школа готельного господарства в Гаазі, Інститут міжнародного готельного менеджменту в Швейцарії, Інститут туризму економічного університету Відня в Австрії та багато інших. Деякі з них спеціалізуються лише на туризмі і готельному господарстві. Цей факт дає змогу налагоджувати зв'язки на постійній основі з туристськими фірмами та готелями для результативної виробничої практики з подальшим працевлаштуванням. У цьому випадку туристські спеціальності не є додатковими, "запасними", а навчальний заклад прикладає всі зусилля на розробку нових технологій викладання, на вдосконалення навчального процесу.

Ще однією, не менш важливою проблемою є те, що практично не відбувається орієнтації на конкретні потреби роботодавця. Діяльність навчальних закладів не орієнтована на галузеве замовлення: ігноруються як якісні, так і кількісні потреби галузі. Так, на сьогоднішній день ринок праці у сфері туризму в Україні переживає справжній "кадровий голод": туристським компаніям не вистачає близько 50% працівників середньої ланки і 80-90% – співробітників вищого менеджменту. Профільні ВНЗ випускають щорічно близько 20 тисяч молодих фахівців, але цього недостатньо для заповнення ринку [7]. Втім, звинувачувати у ситуації, що склалася, лише навчальні заклади – не цілком коректно. Для вирішення кадрової проблеми важливим є системний державний підхід. Держава повинна чітко визначати загальну поточну й перспективну потребу галузі у фахівцях, у розрізі конкретних посад і професій галузі, затверджувати кваліфікаційні вимоги, якісно нові освітні стандарти для вищої та середньої професійної освіти.

Оскільки ринок туризму є перспективним, таким, що активно розвивається, то, відповідно, ринок вакансій в сфері туризму також великий і різноманітний. Але на співбесідах роботодавці часто стикаються з відсутністю належного рівня знань і умінь випускників ВНЗ, однак при цьому останні висувають досить високі вимоги до рівня заробітної плати, мають низьку трудову мотивацію і часто завищену самооцінку як

власних знань, так і особистості.

Причин такої ситуації багато: це і небажання студентів навчатися, відсутність їх прагнення до самоосвіти, низька мотивація до навчання; і загальна ситуація в суспільстві; і, безумовно, негативні тенденції в освітніх установах, іноді низький рівень професійної підготовки деяких викладачів. При цьому саме викладач здатен викликати інтерес до майбутньої професії, дисципліни шляхом динамічного, доступного викладання, демонстрації зв'язку теоретичних знань з майбутньою професійною діяльністю, що в свою чергу стає спонукальною причиною прагнення студентів до саморозвитку.

Однією з найважливіших проблем сучасної освіти в сфері туризму та готельного господарства є відсутність у викладачів власного професійного досвіду в сфері туризму та готельного господарства, що призводить до відірваності теорії від практики. Так трапляються випадки, коли викладач на лекціях і семінарах надає не логічні та непорівнянні з туризмом приклади, не здатен відповісти на питання студентів повною мірою згідно із найновішими сучасними тенденціями в цій сфері. Як результат, випускники, володіючи тільки теоретичними знаннями, не в змозі застосувати їх на практиці, що призводить до проблем при працевлаштуванні і подальшій трудовій діяльності.

Таким чином, підготовка кадрів для підприємств туристичної індустрії є актуальним питанням, яке гостро стоїть перед власниками і керівниками підприємств цієї галузі. Головною метою туристської освіти є покращення її якості з урахуванням тенденцій розвитку світового туризму, досвіду провідних профільних навчальних закладів та потреб національних підприємств.

1. Проценко Т.Г. Инновационный многоуровневый образовательный комплекс на рынке образовательных услуг: теория, методология, практика. [Электронный ресурс]: автореф. дисс....д-ра экон. наук / Т. Г. Проценко. – Новосибирск, 2007. – Режим доступа: www.youdiss.info.

2. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www2.unwto.org/>.

3. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів ХХІ століття / В. Андрущенко, В. Бондар // Вища освіта України. – 2009. – № 4. – С. 17-23.

4. Зязюн І.А. Учитель у вимірах епох і цивілізацій / І. А. Зязюн // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 3. – С. 3-11.

5. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.

6. Ничкало Н.Г. Современное образование как открытая система / Н.Г. Ничкало. – М.: Юрккомпани, 2012. – 576 с.

7. Федорченко В.К. Педагогіка туризму. – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 296 с.

8. Федорченко В.К. Теоретичні і методологічні засади підготовки фахівців для сфери туризму / В.К. Федорченко. – К.: Вид. дім „Слово”, 2004. – 472 с.

9. Державне агентство України з туризму та курортів [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.tourism.gov.ua/ua/>.

10. Стаття «В світі зростає безробіття серед молоді» [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: <http://vnz.org.ua/>.

Отримано 05.03.2013

УДК 332.142

О.В.АНИЩЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ

Проаналізовано проблеми розвитку санаторно-курортного комплексу України та Харківського регіону. Сформульовано доміанти сталого розвитку СКК.

Проанализированы проблемы развития санаторно-курортного комплекса Украины и Харьковского региона. Сформулированы доминанты устойчивого развития СКК.

Problems of development of sanatorium-resort complex of Ukraine and Kharkiv region are analyzed. Dominants of sustainable development of sanatorium-resort complex are formulated.

Ключові слова: санаторно-курортний комплекс, регіон, рекреаційна діяльність, здоров'я населення, оздоровчий заклад.

Лікувально-оздоровчий туризм є одним з найбільш стійких видових туристичних ринків України і пріоритетних напрямів, проте він найбільше потребує підтримки і скоординованого розвитку. Наявні та потенційні запаси лікувальних ресурсів, враховуючи їх якісні і кількісні характеристики, на разі повинні стати спонуканням суспільних практик відновлення здоров'я людини, подовження періоду активного довголіття та упровадження здорового способу життя, чим і обумовлена актуальність і тематика даної статті.

Санаторно-курортна справа в Україні є класичним видом рекреаційної діяльності, важливою складовою процесів лікування, профілактики та реабілітації. В нашій державі виграно поєднуються багаті природні ресурси, що можуть використовуватися для збереження і покращання здоров'я населення, подовження тривалості життя: сприятливий клімат лісів, лісостепу і степу, гірських і приморських місцевостей, унікальний мікроклімат соляних шахт, багатий спектр природних мінеральних вод, лікувальні грязі, озокерит, тощо.

За давніх часів загальновідомими є кліматичні курорти Південного узбережжя Криму, бальнеологічні курорти Передкарпаття та Закарпаття, Поділля, Полтавщини, грязьові курорти Криму та Одещини. Перші заклади, що використовували для лікування мінеральну воду, почали функціонувати у Шклі (1576 р.), Саках (1799 р.), Трускавці (1827 р.), Одесі